

ΟΜΟΤΙΜΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ ΤΟΥ ΞΩΜΑΤΟΣ ΟΜΟΤΙΜΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΩΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

ΤΕΥΧΟΣ ΑΦΙΕΡΩΜΕΝΟ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

ΣΩΜΑ ΟΜΟΤΙΜΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΩΝ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ
— ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΟ 1979 —

Η Ελληνική Επανάσταση του 1821 με το βλέμμα της Επιστήμης

Τρίτη 20 Απριλίου 2021
18:00 - 21:00

Κεντρικός ομιλητής: **Ομ. Καθηγητής κ. Προκόπιος Παυλόπουλος,**
επ. Πρόεδρος Σ.Ο.Κ.Π.Α., τ. Πρόεδρος της Δημοκρατίας

Ομιλητές: Ομ. Καθηγητής - Ακαδημαϊκός κ. **Απόστολος Γεωργιάδης**
Ομ. Καθηγητής - Ακαδημαϊκός κ. **Πασχάλης Κιτρομηλίδης**
Ομ. Καθηγητής κ. **Διονύσιος Κόκκινος**, επ. Πρόεδρος Σ.Ο.Κ.Π.Α.
Ομ. Καθηγητής κ. **Ηλίας Οικονόμου**, τ. Αντιπρόεδρος Σ.Ο.Κ.Π.Α.
Ομ. Καθηγήτρια κ. **Ερασμία Σταυροπούλου**, Ειδική Γραμματέας Σ.Ο.Κ.Π.Α.
Ομ. Καθηγητής κ. **Γεώργιος Λεοντσίνης**, μέλος Δ.Σ. Σ.Ο.Κ.Π.Α.

Οι εκδηλώσεις του Σώματος Ομοτίμων για την Ελληνική Επανάσταση άρχισαν διαδίκτυα και με επιτυχία στις 8 Ιανουαρίου 2021 με την ομιλία του Ομ. Καθηγητή Θάνου Βερέμη και θέμα: «*Συζητώντας για το 1821*». Συνεχίστηκαν με την ίδια επιτυχία και εντυπωσιακή ανταπόκριση του κοινού με την κεντρική εκδήλωση: «*Η Ελληνική Επανάσταση του 1821 με το βλέμμα της Επιστήμης*».

Η Πρόεδρος του ΣΟΚΠΑ Ομ. Καθηγήτρια Στέλλα Πριόβολου στον χαιρετισμό της ανέφερε μεταξύ άλλων τα εξής:

Το Σώμα Ομοτίμων καθηγητών ΕΚΠΑ τιμά σήμερα την επέτειο των 200 χρόνων της Ελληνικής Επανάστασης με μια κεντρική εκδήλωση για την οποία την πρωτοβουλία είχε ο Επίτιμος καθηγητής, Επίτιμος πρόεδρος του ΣΟΚΠΑ και τ. Πρόεδρος της Δημοκρατίας κύριος Προκόπιος Παυλόπουλος, τον οποίο ευχαριστούμε θερμά για την εξαιρετική ιδέα.

Το θέμα της εκδήλωσης «*Η Ελληνική Επανάσταση του 1821 με το βλέμμα της επιστήμης*» θα αναπτύξουν, εκτός από τον εμπνευστή της εκδήλωσης Επίτιμο καθηγητή κ. Π. Παυλόπουλο, εκλεκτοί συνάδελφοι Ομοτίμοι καθηγητές και Ακαδημαϊκοί: Πασχάλης Κιτρομηλίδης, Απόστολος Γεωργιάδης, Διονύσιος Κόκκινος, Ηλίας Οικονόμου, Ερασμία Σταυροπούλου και Γεώργιος Λεοντσίνης.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω ιδιαίτερως όλους τους συναδέλφους, που τιμούν με την ευγενική προσφορά τους το Σώμα Ομοτίμων. Δυστυχώς, μια τέτοια επέτειος συμπίπτει με έναν τόσο δαιμονικό ιό, που δεν μας επιτρέπει να απολαύσουμε ζωντανά τους εκλεκτούς ομιλητές. Οι εισηγήσεις

τους θα εκδοθούν από το ΣΟΚΠΑ με την ευγενική υποστήριξη του Διοικητή της Τραπεζής Ελλάδος Ομ. Καθηγητή κ. Γ. Στουρνάρα, τον οποίο ευχαριστούμε και από τη θέση αυτή.

Η εκδήλωσή μας θα κλείσει με μουσική, που θα μας προσφέρει η Filarmonia Orchestra Αθηνών υπό την διεύθυνση του Καθηγητή κ. Ν. Μαλιάρα και τον ευχαριστούμε για την ευγενική προσφορά του στο ΣΟΚΠΑ. Παρά τις δυσμενείς συνθήκες έχουμε την τιμή και την χαρά να είναι μαζί μας ο αγαπητός μας Πρύτανης καθηγητής κ. Αθανάσιος Δημόπουλος, που πάντα στηρίζει τις δραστηριότητες του και τον ευχαριστούμε θερμά.

Κυρίες και Κύριοι, το 1821 δεν είναι μόνο μια πολύτιμη παρακαταθήκη υποδειγμάτων ηρωικής συμπεριφοράς για τους επερχόμενους, αλλά και η αφετηρία του έθνους-κράτους, η έναρξη της ιστορίας του ελληνικού κράτους.

Στα δέκα χρόνια 1821-1830 η κατακερατωσμένη κοινωνία της Ελλάδας με πολιτικούς και στρατιωτικούς να ανταγωνίζονται για τον έλεγχο του υπό διαμόρφωση κράτους, κατάφερε να σταθεί γενναία και από αυτήν την κοινωνία να προκύψει μια άλλη Ελλάδα, ως κράτος ανεξάρτητο. Γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο η ελληνική επανάσταση έχει δύναμη και σημασία για την ευρωπαϊκή ιστορία. Οι Έλληνες κατάφεραν να κρατήσουν ζωντανή την Επανάστασή τους για δέκα χρόνια και ενεθάρρυναν έτσι και τους υπόλοιπους ευρωπαϊκούς λαούς. Η επέτειος της Ελληνικής Επανάστασης είναι μια ευκαιρία για αυτογνωσία και αυτοκριτική, είναι μια ευκαιρία να αναλογιστούμε τις υποχρεώσεις μας

απέναντι στην πολύτιμη παρακαταθήκη των προγόνων μας. Στον αγώνα για την ελευθερία είμαστε το εμείς όχι το εγώ, –μας δίδαξε ο Μακρυγιάννης– και η Επανάσταση των Ελλήνων ήταν μήνυμα ελευθερίας και αλληλεγγύης. Είθε το μήνυμα αυτό να φωτίζει και να οδηγεί τα βήματά μας στο μέλλον!

Ο Πρύτανης του ΕΚΠΑ Καθηγητής Μελέτιος-Αθανάσιος Δημόπουλος στον χαιρετισμό του τόνισε μεταξύ άλλων τα εξής:

Με εξαιρετική τιμή χαιρετώ εκ μέρους των Πρυτανικών Αρχών τη σημαντική από κάθε άποψη εκδήλωση του Σώματος Ομοτίμων Καθηγητών του Πανεπιστημίου μας με θέμα «Η Ελληνική Επανάσταση του 1821 με το βλέμμα της Επιστήμης».

Η Ελληνική Επανάσταση υπήρξε ένα καθοριστικής σημασίας γεγονός μετά την ήττα της Γαλλικής Επανάστασης και τη διεθνή καταστολή των φιλελεύθερων κινημάτων. Το ξέσπασμά της λειτούργησε ως μια μοναδική υπόμνηση της αξίας του αγώνα για την ελευθερία και συνέβαλε καίρια στην αναβίωση και τη διάχυση των δημοκρατικών ιδεών σε όλο τον κόσμο.

Το Πανεπιστήμιό μας έχει αναλάβει συστηματικές πρωτοβουλίες για να τιμήσει την επέτειο των 200 ετών από το 1821, με συνέδρια, διαλέξεις, εκδόσεις, ερευνητικά προγράμματα, εκθέσεις και καλλιτεχνικά δρώμενα, συμβάλλοντας παράλληλα και στον διάλογο για την πορεία του ελληνικού κράτους από τις αρχές του 19ου αιώνα σε εκείνες του 21ου.

Η σημαντική συνεισφορά του ιδρύματός μας στον εορτασμό απορρέει από τη δεσπόζουσα θέση του στον πνευματικό και πολιτιστικό χάρτη της Ελλάδας, όπως και από την συνολική ιστορία του και την προσφορά του.

Σε αυτό το πλαίσιο, θεωρούμε ότι εντάσσεται και η σημερινή εκδήλωση, ουσιαστικά του Πανεπιστημίου μας, καθώς το Σώμα Ομοτίμων Καθηγητών είναι το Πανεπιστήμιό μας. Ευχαριστούμε τους διακεκριμένους και εξαιρετικούς ομιλητές και ομιλήτριες. Αναμένουμε με μεγάλο ενδιαφέρον τις εισηγήσεις τους.

Ελπίζουμε οι φετινές συμβολικές αλλά και τόσο διαφορετικές επετειακές εκδηλώσεις να μας βοηθήσουν να αρθούμε στο ύψος των περιστάσεων, τιμώντας έμπρακτα τις θυσίες και τους Αγώνες των προγόνων μας.

ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

Το 1821 εμπνέει την ποίηση για το 1940*

Από την ομ. καθηγήτρια Νεοελληνικής Φιλολογίας Έρη Σταυροπούλου

Ο φετινός εορτασμός των 200 χρόνων από την Επανάσταση του 1821 έγινε αφορμή αναστοχασμού για το μεγάλο αυτό ιστορικό γεγονός στο οποίο οφείλεται η δημιουργία και η κατοπινή εξέλιξη του νεοελληνικού κράτους. Για να δείξω την επίδραση αυτού του γεγονότος στη διαμόρφωση της νεοελληνικής πνευματικής ζωής, θα χρησιμοποιήσω ως χαρακτηριστικό παράδειγμα τη δυναμική παρουσία του ως πηγής εμπνεύσης στην ποίηση που γράφτηκε για τον Β' παγκόσμιο πόλεμο, την Κατοχή και την Εθνική Αντίσταση.

Ο εθνικός ποιητής Κωστής Παλαμάς στο άκουσμα της ιταλικής εισβολής της 28ης Οκτωβρίου 1940, αντέδρασε ακαριαία λέγοντας στην ελληνική νεολαία, που θα έμπαινε στον νέο αγώνα, να εμπνευστεί από το παράδειγμα του 1821:

*αυτό το λόγο θα σας πω, δεν έχω άλλο κανένα,
μεθύστε με τ' αθάνατο κρασί του Εικοσιένα.¹*

Στην επιγραμματική προτροπή του, γραμμένη την 1η Νοεμβρίου 1940, καλούσε τους στρατιώτες να ενστερνιστούν τις ιδέες και τον ηρωισμό της Επανάστασης, μιλώντας για μεθύσι, γιατί αυτός ο πόλεμος του Δαβίδ απέναντι στον Γολιάθ δεν μπορούσε να στηριχτεί μόνο στη λογική και στον στρατιωτικό σχεδιασμό, αλλά χρειαζόταν πάθος, ορμή και κυρίως ψυχή.

Στη συνείδηση του ελληνικού λαού ο πόλεμος, η Κατοχή και κατόπιν η Αντίσταση προβλήθηκαν σε συνεχή παραλληλισμό με το Εικοσιένα. Η αντίληψη αυτή έδειχνε τη βαθιά ριζωμένη πίστη στη συνέχεια των δύο αγώνων και στη συνοχή του Ελληνισμού.

Μακριά από την κατεχόμενη Ελλάδα, ακολουθώντας την εξόριστη κυβέρνηση, την ίδια άποψη διατύπωσε και ο Γ. Σεφέρης, στην ομιλία που έδωσε για τον Μακρυγιάννη στην

Αίγυπτο, το 1943: «Ο σημερινός πόλεμος της πατρίδας μας – δεν είναι υπερβολή να το πούμε – είναι μια συνέχεια της επανάστασης του '21. Γιατί δεν πρέπει να το ξεχνούμε: κάθε φορά που η φυλή μας γυρίζει προς το λαό, ζητά να φωτιστεί από το λαό, αναμορφώνεται από το λαό, συνεχίζει την παράδοση που μπήκε θριαμβευτικά στη συνείδηση του έθνους με την ελληνική επανάσταση. Ο αγώνας εκείνος ήταν ένα κοινωνικό, πολεμικό και πολιτικό γεγονός. Ήταν συνάμα και ένα πνευματικό γεγονός»².

Αυτή η πίστη οδήγησε τους αγωνιστές της Αντίστασης να χρησιμοποιήσουν ονόματα ηρώων του Εικοσιένα. Με τους ηρώους τόπους των αγώνων και των θυσιών παρομοιάστηκαν οι τόποι των νέων αγώνων. Αντιστασιακές οργανώσεις ονομάστηκαν Φιλική Εταιρεία, Ιερός Λόχος, Μπουμπουλίνα. Η ποίηση φορτίστηκε με τη μνήμη της Επανάστασης που όχι μόνο προκαλούσε ριγή συγκίνησης αλλά μπορούσε και να στείλει μηνύματα αντίστασης που να ξεπερνούν την λογοκρισία της Κατοχής. Όπως χαρακτηριστικά μας δείχνουν μερικά παραδείγματα από τα πολλά ποιήματα που γράφτηκαν για τους επώνυμους και ανώνυμους ήρωες της εποχής, η γενναιότητά τους προβάλλεται ως συνέχεια του ηρωισμού των προγόνων του Εικοσιένα. Η ανδρεία ανάγεται σε φυλετικό γνώρισμα και μυθοποιείται ως στοιχείο της ανατροφής των Ελληνόπουλων. Όπως έγραφε ο Γιάννης Ρίτσος στη «Ρωμιούσση»: «ανηφορίζουν ως εδώ οι γριές απ' τα σκαμμένα στο βράχο σκαλοπάτια// [...] κάθονται και μετράν τ' αστέρια ως να μετράνε τα προγονικά ασημένια τους κουταλοπήρουνα // κι αργά κατηφοράνε να ταΐσουνε τα εγγόνια τους με το μεσολογγίτικο μπαρουτί»³.

Ο Οδυσσεάς Ελύτης αφιέρωσε μεγάλο μέρος του έργου του στην ποιητική απόδοση της εμπειρίας του Β' παγκόσμιου πολέμου. Το Άσμα ηρωικό και πένθιμο για τον χαμένο ανθυπολοχαγό της Αλβανίας (1945) αποτελεί ύμνο και θρήνο για τους νεκρούς, η θυσία των οποίων θα φέρει την Ελευθερία. Το Εικοσιένα προβάλλεται ως ένα απόλυτα θετικό πρότυπο. Όταν γίνεται λόγος για τους εχθρούς, η αντίθεσή τους από τους Έλληνες στηρίζεται κυρίως στο μη ηρωικό παρελθόν τους, που δεν περιλαμβάνει τις αξίες της παρα-

¹ Κωστής Παλαμάς, «Στη νεολαία μας», *Άπαντα*, τ. 11, Μπίρης, χ.χ., σ. 194.

² Γιώργος Σεφέρης, «Ένας Έλληνας – ο Μακρυγιάννης», *Δοκίμες*, τ. Α', Ίκαρος³ 1974, σ. 241.

³ Γιάννης Ρίτσος, «Ρωμιούσση», *Ποιήματα 1930-1960*, τ. Β', Κέδρος³ 1977, σ. 63.

δοσιακής ελληνικής ζωής και κυρίως της Επανάστασης, δηλαδή την αγωνιστικότητα και την αυτοθυσία.

Λίγα χρόνια αργότερα, στο Τρίτο Ανάγνωσμα του *Άξιον Εστί* (1959), που τιτλοφορείται «Η μεγάλη έξοδος», ο Ελύτης περιέγραψε με επικό τόνο τον εορτασμό της Εικοστής Πέμπτης Μαρτίου του 1942 στον οποίο πρωτοστάτησε η νεολαία, θέλοντας να στεφανώσει τις προτομές των ηρώων της Επανάστασης. Η εκδήλωση και η πορεία με τη συμμετοχή πλήθους κόσμου αποτέλεσε διαδήλωση εναντίον της Κατοχής. Οι Ιταλοί καραμπινιέροι που ανέλαβαν κατασταλτική δράση, πυροβόλησαν και σκότωσαν αρκετούς διαδηλωτές. Όχι μόνο με τον τίτλο «Η μεγάλη έξοδος», που υπενθυμίζει την Έξοδο του Μεσολογγίου, αλλά και με τη φράση «σίμωνε η μέρα που το Γένος είχε συνήθιο να γιορτάζει τον άλλο Σηκωμό», ο Ελύτης υπογράμμισε τη σύνδεση του Αγώνα του 1821 με την αντίσταση στους νεότερους κατακτητές.⁴

Ο Νίκος Εγγονόπουλος, που είχε όπως ο Ελύτης πολεμήσει στην Αλβανία, εξέδωσε το 1944 την ποιητική σύνθεση *Μπολιβάρ* με υπότιτλο «Ένα ελληνικό ποίημα». Εγκωμιάζοντας τον Βενεζολάνο επαναστάτη και απελευθερωτή μεγάλου μέρους της Νότιας Αμερικής Σιμόν Μπολιβάρ και τον Έλληνα ήρωα του Εικοσιένα Οδυσσέα Ανδρούτσο, θέλησε να επαινέσει τους ήρωες του παγκόσμιου αγώνα για την απελευθέρωση από κάθε σκλαβιά.

Στην ποιητική σύνθεση του Ρίτσου «Το υστερόγραφο της δόξας» (1945) για τον θάνατο του Άρη Βελουχιώτη, ο Άρης συνδέεται άμεσα με το Εικοσιένα. Είναι «αγγόνι του Κολοκοτρώνη», στην κηδεία του θα «αντιβουίζουν οι σπηλιές του 21» και δημιουργεί προσδοκίες που ενώνουν το αγωνιστικό παρελθόν με το παρόν:

*τι βόλια αστράψανε στις φούχτες της Ελλάδας
καθώς ξεκλείδωνες τα δώδεκα σεντούκια του Κανάρη [...]
και φεγγυόλαγαν τα Μισολόγγια και τα Χάνια της Γραβιάς⁵*

Ο Αγγελος Σικελιανός, ο οποίος τη δεκαετία αυτή είχε πλούσια πνευματική δραστηριότητα αλλά και συμμετοχή στην Αντίσταση, δημοσίευσε μια σειρά από ποιήματα εμπνευσμένα από τον πόλεμο, την Κατοχή και την Αντίσταση. Σε αυτά χρησιμοποίησε εμβληματικές μορφές του Εικοσιένα, όπως ο Μακρυγιάννης (1942), ο δραστικός λόγος του οποίου μπορούσε να δώσει αντοχή, κουράγιο και αγωνιστική δύναμη στις δύσκολες ώρες που περνούσε η χώρα μέσα στην Κατοχή.

Με αφορμή την επέτειο της 25ης Μαρτίου έγραψε δύο ποιήματα. Στο πρώτο με τον τίτλο «Ανάσταση» (1942), θέλησε να στείλει στην κατακτημένη χώρα το ελπιδοφόρο μήνυμα πως η αγωνιστική δύναμη του Εικοσιένα θα βοηθήσει στην ανάσταση της πατρίδας: «Ακόμα λίγο, κι ανασταίνεσαι σε νέο Εικοσιένα!»

Στο δεύτερο, «25 Μαρτίου 1821 – 25 Μαρτίου 1946» (1946), προσπαθώντας να αντιμετωπίσει την καταπιεστική ατμόσφαιρα μετά τα Δεκεμβριανά και την επέμβαση των Άγγλων, οραματίζεται την Επανάσταση «Του αγώνα μας πρωτόφλεβα, καρδιά του Εικοσιένα» στην αφετηρία της πανανθρώπινης προσπάθειας για ελευθερία, δικαιοσύνη και δημοκρατία.⁶

Μέσα λοιπόν στην τραγική για τον τόπο μας δεκαετία του 1940 η Επανάσταση του 1821 δεν προβλήθηκε μόνο ως ιερή παρακαταθήκη του ηρωικού παρελθόντος αλλά και ως φως που καθοδηγούσε τους νέους αγώνες των Ελλήνων.

* (Απόσπασμα από το υπό έκδοση βιβλίο της: Η νεοελληνική ποίηση και το Εικοσιένα. Διάλογος με την Ιστορία. Ε.Ι.Ε., Ινστιτούτο Ιστορικών Ερευνών).

Μάριου Π. Μπέγζου

ΑΝΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ 1821-2021. Επέτειος ως Υπαίτιος Αυτοκριτικού Αναστοχασμού

Εκδόσεις Οδός Πανός, Αθήνα 2021

Από την Ομ.καθηγήτρια Λατινικής-Ιταλικής
Φιλολογίας Στέλλα Προϊόβολου

Η εξωτερική εμφάνιση ενός βιβλίου θα πρέπει να απασχολεί δευτερευόντως τον καλό αναγνώστη, εγώ, όμως, πήρα το πρώτο ερέθισμα από την καλαίσθητη «σχολική» εμφάνιση του βιβλίου του Ομ.καθηγητή Μάριου Μπέγζου, μέλους του Διοικητικού μας Συμβουλίου, από τις εκδόσεις Οδός Πανός, συνδυασμένη με έναν εμπνευσμένο τίτλο και υπότιτλο: «Ανάσταση και Επανάσταση 1821-2021. Επέτειος ως Υπαίτιος Αυτοκριτικού Αναστοχασμού». Ως δασκάλα κι εγώ, αναστόλησα τα παλιά μας τετράδια, που δεν υπάρχουν εδώ και πολλά χρόνια μαζί με την ...τάξη του μαθητή, που κι αυτή εξέλιπε...γι' αυτό συμφωνώ με τον συγγραφέα όταν επισημαίνει ότι: «το παρελθόν μας είναι λαμπρό, αλλά το παρόν μας, όχι».

Ανάσταση και Επανάσταση / επέτειος και υπαίτιος: ένα χαριτωμένο παιχνίδι λέξεων με βαθιά σημασία, που από μόνο του αποτελεί και τη θέση του συγγραφέα. Και οι τελευταίες λέξεις του τίτλου του βιβλίου: αυτοκριτικός αναστοχασμός αποτελεί και τον στόχο του πονήματος: να είναι, δηλαδή, ο εορτασμός για την επέτειο των 200 χρόνων από την Επανάσταση η αφορμή για αναστοχασμό και αυτοκριτική προκειμένου να κάνουμε το παρόν και το μέλλον μας λαμπρό, όπως το παρελθόν μας. Η Εκκλησία και το Γένος είναι ο διαφορετικός αριθμητής με κοινό παρονομαστή την ελευθερία, παρατηρεί στον πρόλογό του ο Μ.Μ. Για την Ορθοδοξία η Ανάσταση είναι το όνομα της Ελευθερίας. Για την Εθνεγερσία η Επανάσταση είναι η ελευθερία πραγματικά και ονομαστικά, «λόγω και έργω».

Στο κεφάλαιο Α' Ανάσταση και Επανάσταση, όπως ο τίτλος του βιβλίου, ο συγγραφέας δίνει έναν καθαρό και κατατοπιστικό ορισμό της Εκκλησίας που βοηθά ουσιαστικά τον αναγνώστη να απαντήσει σε ερωτήματα, που καθημερινά ανακύπτουν και τον απασχολούν. «Η εκκλησία δεν είναι καλύτερη από την κοινωνία ούτε χειρότερη από αυτήν, αλλά είναι αλλιώτικη από την κοινωνία. Δεν εξομοιώνεται με την κοινωνία, δεν ταυτίζεται μαζί της ούτε εξισώνεται με αυτήν».

Στο ίδιο κεφάλαιο γράφει χαρακτηριστικά: «Η ελπίδα που μπορεί να δώσει η εκκλησία στην κοινωνία μας είναι η πνευματικότητα και ο πολιτισμός, και είναι γεγονός ότι η εκκλησία πρωτοστάτησε στην τέχνη και στην σκέψη του ελληνοχριστιανισμού κατά τη φάση του εκχριστιανισμού του από την βυζαντινή μέχρι και την νεοελληνική του περίοδο. Σε αυτό ακριβώς ελπίζει ακόμα σήμερα η νεοελληνική κοινωνία από την εκκλησία, δηλαδή ότι θα δώσει ώθηση στη γένεση τέτοιου πρωτότυπου για την εποχή μας πολιτισμού, όπως έπραξε με επιτυχία στο βυζαντινό παρελθόν μας».

Στο κεφάλαιο Β' ο δημοκρατικός πατριωτισμός προβάλλεται ως ένα αίτημα ζωντανό πάντοτε σε 200 χρόνια ελευθέρου κράτους. Ο πατριωτισμός αυτός διαφέρει από τον εθνικισμό τα μέγιστα – επισημαίνει ο συγγραφέας- ο πατριωτισμός είναι αμυντικός σε κάθε περίπτωση, ειρηνόφιλος και συμφιλιατικός, γι' αυτό είναι θεμιτός, ευκαίριος και εφικτός. Αντιθέτως ο εθνικισμός είναι απευκαίριος, αθέμιτος και άδικος. Και η δημοκρατία δεν είναι ποσοτική έννοια, αλλά αποτελεί ποιοτικό μέγεθος. Βρίσκεται στον αντίποδα

⁴ Ελύτης, «Ανάγνωσμα Τρίτο. Η μεγάλη Έξοδος», *Το Άξιον Εστί*, Ίκαρος, 1959, σ. 45.

⁵ Ρίτσος, «Το υστερόγραφο της δόξας. 1945», *Τα επικαιρικά 1945-1969*, Κέδρος,⁹ 1981, σ. 139-165, οι στίχοι στη σ. 148.

⁶ Σικελιανός, «Μακρυγιάννης», «Ανάσταση» και «25 Μαρτίου 1821 – 25 Μαρτίου 1946», *Λυρικός βίος*, τ. Ε', Ίκαρος, 1968, σ. 15-18, 160 και 165.

της λαοκρατίας και της οχλοκρατίας, όπως η συλλογικότητα είναι ο αντίπαλος της μαζικότητας και η ομάδα είναι το αρνητικό της αγέλης.

Στο ίδιο κεφάλαιο, στην ενότητα με τίτλο «οικουμενικότητα μέσα στην παγκοσμιοποίηση» επιχειρείται ένας εντυπωσιακός παραλληλισμός ανάμεσα στους δύο πλουσιότερους σε παράδοση λαούς της Μεσογείου, στους Έλληνες και τους Εβραίους, που και οι δύο δεν επιβάλλουν τον πολιτισμό τους στο περιβάλλον τους, αλλά προσπαθούν κι επιτυγχάνουν να εξασφαλίσουν την επιβίωσή τους μέσα σε περιβάλλον εχθρικό ή άφιλο κι οπωσδήποτε ξένο. Το ελληνικό θαύμα και το εβραϊκό παράδοξο συνίστανται στην οικουμενικότητά τους αντί στην παγκοσμιοποίηση – παρατηρεί ο ΜΜ.- η οικουμενικότητα συνίσταται στον συνδυασμό της επιβίωσης με την συμβίωση. Έλληνες της μετανάστευσης και Εβραίοι της διασποράς επιβιώνουν, επειδή συμβιώνουν με τους ξένους αυτόχθονες. Και ποτέ τους - τονίζει ο συγγραφέας - οι δύο αυτοί κυνηγημένοι απόγονοι είτε του πολυμήχανου Οδυσσέα είτε του περιπλανώμενου Ιουδαίου δεν συμπεριφέρονται σαν άποικοι κι αποικιοκράτες, ιμπεριαλιστές. Αυτό ατυχώς συνέβη στην δυτικοευρωπαϊκή νεωτερικότητα. Τελικά, οι δυο λαοί μας διδάσκουν ότι η ύπαρξη είναι συνύπαρξη. Δεν υπάρχει άνθρωπος στον κόσμο παρά μόνο συνάνθρωπος. Καθετί συνυπάρχει με το άλλο του, δηλαδή με το αντίθετο και το διαφορετικό: ο άνδρας με τη γυναίκα, ο γονιός με το παιδί του, η ψυχή με το σώμα, ο Θεός με τον άνθρωπο.

Στο κεφ. Γ': Ευρωελληνισμός: 200 χρόνια μεταξύ ευρωκεντρισμού και ελληνοκεντρισμού, ο ΜΜ θίγει το καίριο ζήτημα της πολιτιστικής μας ταυτότητας. Θεωρεί ότι ο εξευρωπαϊσμός του νεοελληνισμού, να μοιάσουμε, δηλαδή, στους Ευρωπαίους γείτονές μας ή ο εξελληνισμός του νεοελληνισμού, να γίνουμε, δηλαδή, σαν τους Έλληνες προγόνους μας, αποτελούν και τα δυο απαντήσεις ημιτελείς. Η διαφορά του νεοελληνισμού και Δυτικής Ευρώπης συνίσταται στο αδιάψευστο γεγονός ότι η Ανατολική Ευρώπη δεν παρήγαγε ούτε συμμετείχε ενεργώς στη εκκόλαψη της Αναγέννησης, στην κυοφορία της Μεταρρύθμισης και στην ανάδυση του Διαφωτισμού. Ο νεοελληνισμός είναι αμέτοχος της πολιτιστικής εξέλιξης του δυτικοευρωπαϊκού πνεύματος. Ο σύγχρονος νεοελληνισμός – παρατηρεί με γλαφυρό και πρωτότυπο τρόπο ο συγγραφέας - μοιάζει με κένταυρο, είναι άτομο με διφυή υπόσταση: από τη μέση και κάτω δεν είναι ευρωπαίος και από την μέση και πάνω γίνεται ευρωπαίος. Ενώ πατά με τα πόδια του στο χώμα της ελληνικής «παραδοσιακότητας», ωστόσο το σώμα του αναπνέει την ατμόσφαιρα του ευρωπαϊκού εκσυγχρονισμού.

Είναι αναμφίβολα οξύ το πρόβλημα της νεοελληνικής ταυτότητας: αφομοίωση ή απομόνωση; Και τα δύο χωλαίνουν απαντά ο συγγραφέας. Ο Ελληνοκεντρισμός απορρίπτει τον δυτικοευρωπαϊκό διεθνισμό και εκφυλίζεται σε προγονοπληξία και αρχαιολατρία. Το ζητούμενο σήμερα είναι ο κριτικός διάλογος της νεοελληνικής ιδιαιτερότητας με την ευρωπαϊκή οικουμενικότητα για να προκύψει μια ιδεώδης σύνθεση του παραδοσιακού με το σύγχρονο. Ο συγγραφέας μπροστά σε αυτό το δίλημμα, καλεί τον αναγνώστη να σκεφθεί ότι υπάρχει μια ακόμη ανοικτή δυνατότητα, που θα την ονομάζαμε: ευρωελληνισμό. Σύμφωνα με αυτόν δεν υπάρχει Ευρώπη χωρίς Ελλάδα, ούτε Ελλάδα χωρίς Ευρώπη, όπως δεν υπάρχει ανθρώπινο σώμα χωρίς ψυχή, ούτε το αντίστροφο, έτσι ακριβώς συμβαίνει και στον πολιτισμό μας, καταλήγει ο συγγραφέας.

Στο τέλος κάθε ενότητας αυτού του κεφαλαίου ακολουθούν: προσεπιμαρτυρίες σχετικές με το περιεχόμενο των ενότητων: μαρτυρίες ποιητών (Σεφέρη, Ελύτη) και διανοητών (Αξελού, Ζηζιούλα, Καστοριάδη).

Στο τελευταίο κεφάλαιο Ε' του βιβλίου ο συγγραφέας αναφέρεται στα δύο είδη κριτικής που ασκούνται στη θρησκεία. Το ένα και μάλλον πιο γνωστό είναι η κοσμική κριτική, που

ασκείται απ' όσους απογοητεύθηκαν από το θρησκευτικό φαινόμενο στη θεσμική του έκφανση και αποστασιοποιήθηκαν ασκώντας κριτική εντός της κοινωνίας περιφρονημένοι ως αντιρρησίες και αρετικοί. Και το άλλο μάλλον δυσδιάκριτο είδος, όπως το χαρακτηρίζει, είναι η θρησκευτική κριτική της θρησκείας η οποία ασκείται από μέλη μιας θρησκευτικής κοινότητας, τα οποία δυσπιστούν μόνο έναντι της θεσμικής έκφρασης, συνεχίζουν όμως να εμπιστεύονται τον πυρήνα πίστεως της θρησκευτικής τους κοινότητας, οπότε αποχωρούν ως ερημίτες, μοναχοί, ασκητές, μυστικοί, ησυχαστές και μύστες.

Ο ΜΜ. αναφέρει ότι ο Χριστόδουλος εξ Ακαρνανίας ή Παμπλέκης υπήρξε ίσως ο πρώτος επιφανής εκπρόσωπος της προφητικής κριτικής της θρησκείας στον ελληνόφωνο χώρο της Ανατολικής Ορθοδοξίας. Ο αντικληρικαλισμός του Παμπλέκη εκπηγάει από την ενδοθρησκευτική κριτική του κατά της κρατούσας εκκλησιαστικής κατάστασης με οίστρο προφητικό.

Η κοσμική κριτική της θρησκείας εμφανίζεται σε επιμέρους ποικιλίες που είναι ο αγνωστικισμός, ο δεισμός, ο αθεϊσμός και ο αδιαφορισμός.

Η σύγχρονη φιλοσοφία της θρησκείας στον 20ό αι. πλέον, θεωρεί τον αθεϊσμό θετικά και επιφυλακτικά. Ο αθεϊσμός είναι το καθαρτήριο της θρησκείας και η λυδία λίθος γνησιότητας του θείσμου – σημειώνει ο συγγραφέας – διότι είναι κυρίως τα λάθη της θεολογίας που γεννούν την αθεΐα από την οποία η θρησκεία διδάσκεται την διόρθωσή της.

Και ο συγγραφέας κλείνει το πόνημά του με μια μεγάλη αλήθεια: η αθεΐα χρειάζεται σαν ένα πείραμα και απόπειρα συνετισμού της ελλιπούς θρησκείας. Ο αθεϊσμός μόνος του σήμερα πια, αποδεικνύεται ιστορικά ανεπαρκής για να ανταποκριθεί στα υπαρξιακά προβλήματα του ανθρώπου και της ανθρωπότητας.

Το βιβλίο του Μάριου Μπέγγου εμπεριστατωμένο, συνοπτικό και ουσιαστικό, καταφέρνει σε 90 μόνο γλαφυρές σελίδες, που κρατούν αμείωτο το ενδιαφέρον του αναγνώστη, να αναδείξει με τον πυκνό του λόγο το αληθές έργο της εκκλησίας για την κοινωνία και τον αγώνα της Ελλάδας το 1821. Αναμφισβήτητη είναι προσφορά του για την ορθή γνώση της σχέσης εκκλησίας-κοινωνίας αλλά και για αυτοκριτική και αναστοχασμό για ένα μέλλον αντάξιο του παρελθόντος.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΟΛΙΤΩΝ

Υπό την αιγίδα του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών και με την υποστήριξη του Ιδρύματος Ωνάση, το Πανεπιστήμιο Πολιτών της Σχολής Θετικών Επιστημών με θέμα «Οι θετικές επιστήμες τον 21ον αιώνα και οι εφαρμογές τους στην κοινωνία» και οργανωτές την Ομ. Καθηγήτρια Μάρω Παπαθανασίου και τον Καθηγητή Παναγιώτη Σίσκο, διεξήχθη διαδιδυακά στις 22.2.2021 (ώρες 17:00-21:00). Την εκδήλωση παρακολούθησαν περί τα 350 άτομα και ομιλητές ήταν οι εξής Ομ. Καθηγητές: Μαρία Φραγκουλοπούλου (Τμ. Μαθηματικών): *Τα Μαθηματικά στη ζωή μας*. Παναγιώτης Γεωργιάδης (Τμ. Πληροφορικής): *Τεχνητή Νοημοσύνη: Μητέρα όλων των επαναστάσεων*. Ξενοφών Μουσάς (Τμ. Φυσικής): *Η Φυσική του Διαστήματος και εμείς*. Μιχαήλ Σκούλλος (Τμ. Χημείας): *Προοπτικές αιωφόρου ανάπτυξης στην Ευρώπη και την Μεσόγειο για το 2030*. Θεοχάρης Παταργιάς (Τμ. Βιολογίας): *Προέλευση και αντιμετώπιση του γήρατος*.

ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΟΚΠΑ

Το ΣΟΚΠΑ διοργανώνει στο πλαίσιο του επιμορφωτικού προγράμματος του Πανεπιστημίου Πολιτών, και μετά την επιτυχία του Α' Κύκλου με θέμα την Επιστήμη της Ιατρικής, τον Β' Κύκλο των Ανθρωπιστικών Σπουδών με τα γνωστικά αντικείμενα της Φιλοσοφικής Σχολής: Κλασική, Βυζαντινή, και Νεο-ελληνική Φιλολογία· Γλώσσα και Γλωσσολογία· Ιστορία και Αρχαιολογία· Φιλοσοφία, Παιδαγωγική, Ψυχολογία, και Λαογραφία. Το πρόγραμμα οργανώνεται υπό την αιγίδα του Πανεπιστημίου Αθηνών και με χορηγό το ίδρυμα Ωνάση. Απευθύνεται σε προπτυχιακούς και μεταπτυχιακούς φοιτητές των Φιλοσοφικών Σχολών, πτυχιούχους και εκπαιδευτικούς, θα διαρκέσει οκτώ (8) εβδομάδες (29.11.2021 έως και 14.2.2022), και θα χορηγείται πιστοποιητικό παρακολούθησης.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Στις 4 Οκτωβρίου 2021 πραγματοποιήθηκε η ετήσια Τακτική Γενική Συνέλευση του ΣΟΚΠΑ στο Αμφιθέατρο «Ιωάννης Δρακόπουλος». Τα πρακτικά αυτής της Γ.Σ. έχουν αναρτηθεί στην ιστοσελίδα του ΣΟΚΠΑ.

Ο Πρύτανης του ΕΚΠΑ Καθηγητής κ. Μ.-Αθ. Δημόπουλος σε συνάντηση με την Πρόεδρο του ΣΟΚΠΑ ενέκρινε την απόφαση του Δ.Σ. για συστέγαση της Ευρωπαϊκής Ένωσης Ομοτίμων Καθηγητών στο κτήριο του Πανεπιστημίου επί της οδού Χρ. Λαδά 6, έδρα του ΣΟΚΠΑ.

Σε συνάντηση της ίδιας με τον Διοικητή της Εθνικής Τράπεζας Ελλάδος Ομ. Καθηγητή Γ. Στουρνάρα, και με την μεσολάβση του τ. Προέδρου της Δημοκρατίας Ομ. Καθηγητή Πρ. Παυλόπουλου, ο Διοικητής ενέκρινε τη διάθεση του ποσού των 5.000€ ως οικονομική ενίσχυση για τις δραστηριότητες του ΣΟΚΠΑ.

Αναγόρευση Μιχαήλ Κουτσιλιέρη

Ο Ομότιμος Καθηγητής Πειραματικής Φυσιολογίας της Ιατρικής Σχολής του ΕΚΠΑ και Πρόεδρος του Ιδρύματος Κρατικών Υποτροφιών (Ι.Κ.Υ.) Μιχαήλ Κουτσιλιέρη αναγορεύθηκε Επίτιμος Διδάκτορας του Τμήματος Ιατρικής της Σχολής Επιστημών Υγείας του ΑΠΘ. Τον ίδιο τίτλο έλαβε και από την Ιατρική Σχολή του ΔΠΘ.

ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ – ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ 2022

Μετά από πρόταση του Προέδρου της Ευρωπαϊκής Ένωσης Ομοτίμων Καθηγητών, Natale De Santo, πραγματοποιήθηκε εκδήλωση για την Παγκόσμια Ημέρα των Ηλικιωμένων (1η Οκτωβρίου) με ομιλήτη τον Ομ. Καθηγητή της Ψυχιατρικής και μέλος του Δ.Σ. της Ευρωπαϊκής Ένωσης Ομοτίμων Γεώργιο Χριστοδούλου με θέμα: «Δυσλειτουργικό και προσαρμοστικό γήρας».

Πραγματοποιήθηκαν επίσης διαλέξεις από τον Διοικητή της Τραπεζής της Ελλάδος Ομ. Καθηγητή Γιάννη Στουρνάρα με θέμα: «Διεθνή και εγχώρια ζητήματα οικονομικής και νομισματικής πολιτικής» και από τον Ομ. Καθηγητή-Ακαδημαϊκό Χρήστο Ζερεφό με θέμα: «Κλίμα, καιρός και ο ηρωισμός των Ελλήνων». Για το 2022 προγραμματίστηκαν οι ακόλουθες διαλέξεις:

1. Δευτέρα 14 Μαρτίου 2022. Στρογγυλή τράπεζα με θέμα: «Όλα όσα πρέπει να γνωρίζετε για τον Covid-19».

Ομιλητές οι κ.κ.: Ομότιμος Καθηγητής Μικροβιολογίας Νικόλαος Λεγάκης με θέμα: «Βιολογικές ιδιότητες του SAR – COV 2», Ομότιμος Καθηγητής Παιδιατρικής Δημήτριος Καφετζής με θέμα: «Εμβολιασμός και Πρόληψη»,

Ομότιμος Καθηγητής Ιστολογίας-Εμβρυολογίας Χρήστος Κίττας με θέμα: «Η Πανδημία του Κορωνοϊού από μία άλλη ματιά». Συντονιστής ο Αντιπρόεδρος του ΣΟΚΠΑ Ομότιμος Καθηγητής Κωνσταντίνος Σολδάτος.

2. Δευτέρα 11 Απριλίου 2022. Στρογγυλή τράπεζα με θέμα: Δημογραφικό και Μεταναστατευτικό: Το Δίλημμα της Ελλάδας σήμερα- «Καιάδας» ή «Κολυμβήθρα του Σιλβάμ»...; Ομιλητής ο Ομότιμος Καθηγητής Θεολογίας κ. Μάριος Μπέγζος, συντονίστρια η Πρόεδρος του ΣΟΚΠΑ Ομότιμη Καθηγήτρια Πριόβολου Στέλλα.

3. Δευτέρα 16 Μαΐου 2022. Ο Ομότιμος Καθηγητής της Νομικής Σχολής κ. Νικόλαος Κλαμαρής με θέμα « Η συμβολή του ΣτΕ στην ερμηνεία των νομικών διατάξεων για την Ανώτατη Εκπαίδευση».

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΟΚΠΑ

1. Πρακτικά της Ημερίδας (21.10.2019) με θέμα: «Ιωάννης Καποδίστριας (1776-1831), ο διπλωμάτης, ο πολιτικός, ο πρώτος κυβερνήτης του ελληνικού κράτους», επιμέλεια Γ. Λεοντσίνη (σελ.120, Εκδόσεις του ΕΚΠΑ, 2021).

2. Πρακτικά της Ημερίδας (22.2.2021) της Σχολής Θετικών Επιστημών με θέμα: «Οι Θετικές Επιστήμες τον 21ο αιώνα και οι εφαρμογές τους στην κοινωνία», επιμέλεια Μάρω Παπαθανασίου (σελ.145, Εκδόσεις του ΕΚΠΑ, 2021).

3. Πρακτικά της εκδήλωσης της αφιερωμένης στην Ελληνική Επανάσταση (20. 3.2021) με θέμα: «Η Ελληνική Επανάσταση του 1821 με το βλέμμα της Επιστήμης». (Υπό έκδοση).

Διοικητικό Συμβούλιο του Σώματος

Πρόεδρος: Σ. Πριόβολου, Φιλοσοφική Σχολή
Αντιπρόεδρος: Κ. Σολδάτος, Σχολή Επιστημών Υγείας
Γενική Γραμματέας: Μ. Παπαθανασίου, Σχολή Θετικών Επιστημών
Ειδική Γραμματέας: Ε. Σταυροπούλου, Φιλοσοφική Σχολή
Ταμίας: Α. Σαρρής, Σχολή Οικονομικών Επιστημών

Μέλη: Μ. Μπέγζος, Θεολογική Σχολή
Ν. Κλαμαρής, Νομική Σχολή
Γ. Λεοντσίνη, Σχολή Επιστημών της Αγωγής
Γ. Νικολόπουλος, Σχολής Φυσικής Αγωγής & Αθλητισμού

Αν. Μέλος: Παναγιώτης Νιάρχος, Σχολή Θετικών Επιστημών

Συντακτική Επιτροπή

Στέλλα Πριόβολου, Φιλοσοφική Σχολή
Μάρω Παπαθανασίου, Σχολή Θετικών Επιστημών
Ερασμία Σταυροπούλου, Φιλοσοφική Σχολή
Μάριος Μπέγζος, Θεολογική Σχολή

ΣΩΜΑ ΟΜΟΤΙΜΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΩΝ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

Χρ. Λαδά 6, Αθήνα, Τ.Κ. 105 61

Τηλέφωνο & τηλεομοίτυπο: 210 3689180

Ηλεκτρονικό Ταχυδρομείο: somotimon@uoa.gr

Ιστοσελίδα: www.somaotimon.uoa.gr

ΕΙΣ ΜΝΗΜΗΝ

Μουτσοπούλου Ευαγγέλου (Φιλοσοφική Σχολή)

Τι απέγινεν ο φιλόσοφος;

Το ανωτέρω ερώτημα ετέθη πρό τινος χρόνου υπό του προσφάτως εκδημήσαντος προς Κύριον αιμνήστου Ευαγγέλου Μουτσοπούλου, Καθηγητού της Φιλοσοφίας, Ακαδημαϊκού, πρ. Πρύτανη ΕΚΠΑ κορυφαίου φιλοσόφου διεθνώς, ο οποίος διά του εκπληκτικού εις όγκον και ποιότητα έργου του έταμεν νέας οδούς εις το «φιλοσοφείν». Η απάντησις εις το ανωτέρω, διαρκώς επίκαιρον ερώτημα, προκύπτει εκ της ερεύνης περί της φύσεως, της ουσίας και του μηνύματος του φιλοσοφείν διαχρονικώς. Ο μακαριστός καθηγητής διεπίστωσεν ότι υφίσταται το πρόβλημα περί της παρουσίας ή της απουσίας του φιλοσόφου εις την εποχή μας, και έθεσεν το αμφίσημον ερώτημα: είτε ο φιλόσοφος υπερτιμάται, καθιστάμενος απρόσιτος εις τον κοινόν νουν, είτε υποτιμάται, προφανώς διά να αιτιολογηθή τυχόν περιφρόνησις προς αυτόν: ασφαλώς πρόκειται περί διττής υπερβολής διά να αιτιολογηθή η ενδεχόμενη απορία, θεμελιουμένη υπό των κατηγοριών του «άγαν» και του «ήκιστα». Είναι άραγε ο φιλόσοφος της σήμερον υπεύθυνος διά την περιφρόνησίν του; Ο Καθηγητής Ε. Μουτσόπουλος επιμερίζει τας ευθύνας τόσο εις τον φιλόσοφον όσο και εις τον πολίτην, καθ' όσον ο ίδιος δεν παρητήθη της αποστολής του. Εν προκειμένω αναζητείται ενανγωνίως η επικαιροποίησις της εικόνας του φιλοσόφου την οποία μας έχει κληροδοτήσει ο Πλάτων, εάν είχαν γράψει την τρίτην εκδοχήν της τριλογίας, της οποίας ο Σοφιστής και ο Πολιτικός αποτελούν τμήματα. Διερωτάται ο Καθηγητής αν η εικών αυτή θα ήτο διάφορος εκείνης η οποία προτείνεται εις τον «Μύθον του Σπηλαίου» της Πολιτείας, όπου «οι απελευθερωμένοι δεσμώτες είναι διατεθειμένοι να τον θανατώσουν», διότι τους είχε γίνει πολύ ενοχλητικός.

Των πραγμάτων ούτως εχόντων, ερωτάται μήπως διά να επιβιώσει ο φιλόσοφος οχυρώνεται όπισθεν ενός παντελώς αγεύστου λογικισμού, δυσνοήτου τεχνικής επιχειρηματολογίας ή υψηλόφρονος νοηματικής «υπερπτήσεως» ή και μεταφυσικώς επιλεγμένης αναζητήσεως; Τα ερωτήματα αυτά, και, πολλά άλλα, προϋπήρχον της εποχής μας, είχαν δε παγωθεί κατά τον Μεσαίωνα εις την Δύσιν. Ο αιμνήστος Καθηγητής διεπίστωσεν ότι μεταμφιεσμένος εις «τεχνικόν» ο φιλόσοφος παρητήθη του δικαιώματός του, ως εκ της υπερφυσούς ιδιότητός του, να επιβάλλεται διά του ελευθέρου και παντελώς αδεσμεύτου πνευμάτός του και να καταγγέλλη το εμφυλλοχωρούν ψεύδος προς όλας τας κατευθύνσεις και περιπτώσεις του επιστητού. Η υπερφυής κλήσις του τον προώριζε δι' άρχοντα· ατυχώς ο ίδιος δέχεται αδιαμαρτυρήτως να είναι μόνον «λειτουργός», έστιν ότε διεκπεραιωθεί υποθέσεων και του «φαίνεσθαι» και ουχί του «είναι» και του «γίνεσθαι». Ο μακαριστός Ακαδημαϊκός αναφέρεται ειδικώς εις τους καλλιτέχνας, αναλόγως προς τα δεδομένα των κοινωνιών και των εποχών τού προσφάτου παρελθόντος: δεν γράφει μήπως ο ALBRECHT DÜRER, αναφορικώς με την θέσιν του καλλιτέχνη: «εις την Ιταλίαν είμαι άρχων εις την Γερμανίαν, υπηρέτης». Όμως δεν ισχύει αυτό διά τον φιλόσοφον, διότι εναύθη, δεν τίθεται μόνο θέμα αξιοπρεπείας κοινωνικής, αλλά της μοναδικής όντως αξιοπρεπείας δηλωτικής τού είναι και του γίνεσθαι της φιλοσοφούσης ανθρωπίνης συνειδήσεως. Αν αι σύγχρονοι κοινωνία προσκυνούν τα εφήμερα είδωλα, μεγιστοποιούν μηδαμινότητας και απαξιώνουν το ουσιώδες και την οντολογικήν υπόστασιν του ανθρωπίνου πνεύματος, επιτακτική είναι η ανάγκη της επιστρατεύσεως του φιλοσόφου διά να καταστή και πάλιν ο πλοηγός, ο οραματιστής και ο συντελεστής της πορείας του ανθρώπου, ουχί από το είναι εις το φαίνεσθαι, αλλά εις το γίνεσθαι, το διαρκώς πο-

θούμενον «πλέον είναι της υπάρξεως», μέσω της συνειδησιακής προθετικότητας του νοούντος υποκειμένου εις το αενάως γίνεσθαι.

Ομ. Καθηγητής Φιλοσοφίας Κωνσταντίνος Νιάρχος
D.Phil.Oxford University

Παπαδημητρίου Ιωάννη-Θεοφάνη (Φιλοσοφική Σχολή)

Ο Ιωάννης-Θεοφάνης Α. Παπαδημητρίου, Ομότιμος Καθηγητής Αρχαίας Ελληνικής Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών, δίδαξε επίσης στο Πανεπιστήμιο Κρήτης, όπου διετέλεσε Κοσμήτορας καθώς και Επισκέπτης Καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Κύπρου. Υπήρξε Visiting Scholar στα Πανεπιστήμια Princeton, Harvard, UCLA, Cincinnati.

Διετέλεσε επί πολλά έτη Πρόεδρος της Ελληνικής Ανθρωπιστικής Εταιρείας και πρόεδρος της συντακτικής επιτροπής του επιστημονικού περιοδικού «Αρχαιογνωσία». Υπήρξε σύμβουλος του Ιδρύματος «Αλέξανδρος Σ. Ωνάσης», και επίτιμο μέλος της Βρετανικής Εταιρείας προώθησης των Ελληνικών Σπουδών (British Society for the Promotion of Hellenic Studies).

Είχε τιμηθεί με το Αριστείον της Ολλανδικής Εταιρείας Κλασικών Φιλολόγων και είχε επιλεγεί ως Fellow από τα Ιδρύματα Fulbright-Smith-Mundt, Guggenheim και ACLS Senior. Είχε δημοσιεύσει εργασίες για θέματα κυρίως Αρχαίας Ελληνικής αλλά και Βυζαντινής και Νεοελληνικής Φιλολογίας σε διεθνή επιστημονικά περιοδικά. Προς τιμήν του δημοσιεύτηκε ο τόμος «Αντιφίλησις: Studies on Classical Byzantine and Modern Greek Literature and Culture» (εκδ. Franz Steiner Verlag 2009).

Κορυφαία θέση στο έργο του Ι.-Θ. Α. Παπαδημητρίου κατέχει η πλούσια και γόνιμη διδακτική προσφορά του. Ο αλησμόνητος συνάδελφος συνεργάστηκε επί χρόνια με το Σώμα των Ομοτίμων Καθηγητών, και συμμετέχοντας στις εκδηλώσεις του, προσέφερε απλόχερα τη γνώση του.

Ας επαναληφθούν εδώ εις μνήμην του όσα γράφτηκαν στην αρχή του Προλόγου του τιμητικού τόμου «Αντιφίλησις»: «Η χάρη μαζί με την αυστηρότητα, η επιστημονική ακρίβεια μαζί με την έμπνευση, η αγάπη για τους νέους μαζί με την απαίτηση πειθαρχίας, η μεθοδικότητα μαζί με το χιούμορ, η ευφυΐα μαζί με ευαισθησίες είναι συνδυασμοί που ονειρεύεται κανείς να συναντήσει σε έναν ιδανικό δάσκαλο και επιστήμονα. Τα παραπάνω σπάνια αυτά χαρακτηριστικά διέθετε ο Ιωάννης-Θεοφάνης Α. Παπαδημητρίου».

Μανάφη Κωνσταντίνου (Φιλοσοφική Σχολή)

Ο Κωνσταντίνος Μανάφης υπήρξε επιφανής Καθηγητής της Βυζαντινής Φιλολογίας του Πανεπιστημίου μας. Συνέχισε τη ζωή του με τον ιστορικό Σύλλογο προς Διάδοσιν Ωφελίμων Βιβλίων (έτος ίδρυσης 1899) του οποίου υπήρξε μέλος από το 1968 και Πρόεδρος από το 1996. Αναδείχτηκε επάξιος διάδοχος των μεγάλων μορφών του Δημητρίου Βικέλα και του Γεωργίου Δροσίνη, των οποίων το έργο συνέχισε και περαιτέρω ανέπτυξε. Οι συνεχείς εξαιρετικές εκδόσεις, οι συνεδριακές και παντοειδούς εκπαιδευτικές εκδηλώσεις ανέδειξαν κατά τον λαμπρότερο τρόπο το έργο του φωτοδότου αυτού συλλόγου.

Ο Ομότιμος Καθηγητής Κωνσταντίνος Μανάφης υπήρξε διακεκριμένο μέλος του ΣΟΚΠΑ. Έδωσε μια εμπνευσμένη

διάλεξε την 26η Ιανουαρίου 2015 με θέμα «Ιστορία και έργο του Συλλόγου προς Διάδοσιν Ωφελίμων Βιβλίων». Διεδραμάτισε επίσης ενεργό ρόλο στην ίδρυση της Ευρωπαϊκής Ένωσης Ομοτίμων Καθηγητών. Με τη δική του εισήγηση ο Σ.Ω.Β. εκπροσωπήθηκε στο πρώτο Διεθνές Συνέδριο της Ένωσης (30 Μαΐου-1η Ιουνίου 2019) και ανέλαβε ευγενώς την έκδοση ενός εξαιρετικά επιτυχημένου Τόμου με θέμα «Το Κεφάλαιο της Γνώσης». Στον Τόμο αυτό ο Κωνσταντίνος Μανάφης συνεισέφερε μια ενδελεχή περιγραφή του έργου του Συλλόγου, τον οποίο κατηύθυνε με όραμα, αυταπάρνηση και ανιδιοτέλεια. Θυμάμαι ακόμη με συγκίνηση την ετήσια κοπή της πρωτοχρονιάτικης πίττας στο ιστορικό κτήριο του Σ.Ω.Β, στην οποία προήδρευε σε ένα πνεύμα γενικής αναγνώρισης.

Πέραν του έργου του ως Προέδρου του Σ.Ω.Β. και ως σημαντικού Καθηγητού, ο Κωνσταντίνος Μανάφης υπήρξε ένας διεθνώς προβεβλημένος φιλόλογος και μία ηθική προσωπικότητα. Υπήρξε επίσης επί σειρά ετών Πρόεδρος του Ιδρύματος Ευγενίδου. Άφησε και εκεί το στίγμα της δημιουργικότητάς του και της εμπνευσμένης ηγεσίας του.

Σε όλα του τα έργα είχε την συμπάρασταση και την παρουσία της πολύτιμης συζύγου του. Ο υπογράφων είχε την τύχη να συνδεθεί με στενή φιλία μαζί του. Πιστοποιεί το θάρρος που έδειξε στην μακρά περιπέτεια της υγείας του, την οποία αντιμετώπισε με την εγκάρτερηση, την αξιοπρέπεια και τον ανδρισμό που χαρακτήριζαν όλη τη ζωή του.

Διονύσιος Φ. Κόκκινος
Ομότιμος Καθηγητής ΕΚΠΑ
Επίτιμος Πρόεδρος ΣΟΚΠΑ

Ραμού-Χαψιάδη Άννας (Φιλοσοφική Σχολή)

Η Άννα Ραμού - Χαψιάδη ολοκλήρωσε τις εγκύκλιες σπουδές της στην Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου. Πτυχιούχος του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών, πραγματοποίησε τις μεταπτυχιακές σπουδές της στο Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης ενώ το διδακτορικό της το έλαβε από το Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών. Ως καθηγήτρια της Αρχαίας Ιστορίας είχε διατελέσει Διευθύντρια Μεταπτυχιακών Σπουδών του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας Διευθύντρια του Τομέα Ιστορίας και Ιδρυτικό μέλος του Διεθνούς Ινστιτούτου Αρχαίας Ελληνικής Ιστορίας με την επωνυμία "Σωσίπολις".

Η αλησμόνητη συνάδελφος Άννα Ραμού-Χαψιάδου συνεργάστηκε ως ομότιμη καθηγήτρια με το Σώμα Ομοτίμων και πρόσφερε τις γνώσεις της με σημαντικές διαλέξεις στον τομέα της επιστήμης της.

Κριμπά Κωνσταντίνου (ΜΙΘΕ)

Ο Κωνσταντίνος Κριμπάς γεννήθηκε στην Αθήνα το 1932. Σπούδασε Βιολογία στο Πανεπιστήμιο της Λωζάνης και Γενετική στη Σορβόννη, εργάστηκε ως ερευνητής στο Πανεπιστήμιο Κολούμπια της Νέας Υόρκης και εξελέγη καθηγητής στην πρώτη έδρα της Γενετικής, που δημιουργήθηκε στην Ελλάδα, στην Ανωτάτη Γεωπονική Σχολή Αθηνών. Δίδαξε επίσης στο Πανεπιστήμιο του Παρισιού (Paris VI) και ως επισκέπτης καθηγητής στο Χάρβαρντ.

Υπήρξε μέλος του Βασιλικού Ινστιτούτου Γεωπονικών Επιστημών (από το οποίο τιμήθηκε με το μετάλλιο γεωργικής αξίας το 1963) και αναγορεύθηκε επίτιμος διδάκτωρ του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (2003), του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου (2009) και του Πανεπιστημίου Κρήτης (2017).

Διετέλεσε, μεταξύ άλλων, Πρύτανης της Ανωτάτης Γεωπονικής Σχολής Αθηνών και Πρόεδρος πολλών Κέντρων, Εταιρειών και Διοικητικών Συμβουλίων.

Υπήρξε Ομότιμος Καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών και τακτικό μέλος της Ακαδημίας Αθηνών, της οποίας διετέλεσε και Γραμματέας. Συνέγραψε πολλά αυτοτελή έργα (όπως το ογκώδες «Δαρβινισμός και η ιστορία του έως τις ημέρες μας») και 125 επιστημονικές δημοσιεύσεις.

Μαργαρίτη Λουκά (Σχολή Θετικών Επιστημών)

Ο Λουκάς Μαργαρίτης σπούδασε Φυσική και Βιολογία στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Μαθήτευσε στους αιμνήστους καθηγητές Γεώργιο Πανταζή και Φώτη Καφάτο. Έκανε μεταδιδακτορικές σπουδές στο Πανεπιστήμιο Harvard με τον καθηγητή Κυτταρικής Βιολογίας Daniel Branton. Μετεκπαιδεύτηκε στα Πανεπιστήμια Brandeis, Colorado, John Hopkins, και στα Ερευνητικά κέντρα EMBL, CNRS, MRC, CAMBRIDGE. Μετά την επάνοδο του στην Ελλάδα διορίστηκε σε θέση Επιμελητή στο Εργαστήριο Βιολογίας της Φυσικομαθηματικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών. Έγινε Υφηγητής Βιολογίας και σταδιακά εξελέγη στις βαθμίδες Επίκουρου Καθηγητή, Αναπληρωτή Καθηγητή και Τακτικού Καθηγητή στο Τμήμα Βιολογίας του ΕΚΠΑ. Έλαβε μέρος σε πολυάριθμα διεθνή και ελληνικά Συνέδρια, ενώ δημοσίευσε 170 επιστημονικές εργασίες.

Ως Ομότιμος καθηγητής ο Λουκάς Μαργαρίτης συμμετείχε στις δραστηριότητες του ΣΟΚΠΑ, και ο συνάδελφός του Ομ.καθηγητής Χ.Παταργιάς στον επικήδειο λόγο του, που αναρτήθηκε στην ιστοσελίδα του Σώματος εξήρε την προσωπικότητα και το έργο του.

Κελέκη Δημητρίου (Σχολή Επιστημών Υγείας)

Ο καθηγητής Δημήτρης Κελέκης, αποκαλούμενος και «πατέρας» της Επεμβατικής Ακτινολογίας στην Ελλάδα, γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη το 1938 και σπούδασε στην Ιατρική Σχολή του ΑΠΘ, ενώ έλαβε την ειδικότητα της ακτινολογίας και το διδακτορικό του από το Πανεπιστήμιο της Γενεύης.

Εξελέγη Καθηγητής ακτινολογίας στο Πανεπιστήμιο Πατρών, ανέλαβε Διευθυντής Ακτινολογίας στο Ννάσειο και εξελέγη στη συνέχεια Καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, απ' όπου έλαβε και τον τίτλο του Ομότιμου Καθηγητή. Διετέλεσε επί χρόνια Διευθυντής Μονάδας Ιατρικής Απεικόνισης στο Ευγενίδειο Θεραπευτήριο, καθώς και Διευθυντής της Μονάδας Απεικόνισης και Επεμβατικής Ακτινολογίας στο ΙΑΣΩ.

Υπήρξε διεθνώς αναγνωρισμένος για τη συνεισφορά και το ερευνητικό έργο του στον χώρο της επεμβατικής ακτινολογίας, έργο για το οποίο είχε αποσπάσει σημαντικές διακρίσεις σε παγκόσμιο επίπεδο. Σπουδαίο, εξάλλου, υπήρξε και το κοινωνικό έργο του με προγράμματα δωρεάν εξέτασης ανασφάλιστων και απόρων.

Σπύρος Βικάτος, Χριστουγεννιάτικο δένδρο (1932)

**Η Πρόεδρος, τα Μέλη του Δ.Σ. και η Γραμματέας
του Σώματος Ομοτίμων Καθηγητών ΕΚΠΑ
εύχονται στους αγαπητούς συναδέλφους
ΚΑΛΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ
ΚΑΛΗ & ΕΥΛΟΓΗΜΕΝΗ Η ΝΕΑ ΧΡΟΝΙΑ
με υγεία, ευτυχία, δύναμη για δημιουργία και υπομονή
για την αντιμετώπιση των προβλημάτων της «μεταβατικής» εποχής,
που βιώνει η ανθρωπότητα.**